

Jan MACIEJEWSKI*
Marek BODZIANY**

KSZTAŁCENIE OFICERÓW LOGISTYKI W ASPEKTCIE ZMIAN SPOŁECZNYCH ORAZ WYZWAŃ WSPÓŁCZESNYCH KONFLIKTÓW ZBROJNYCH. UJĘCIE SOCJOLOGICZNE

Obecnie, w dobie permanentnych zmian społecznych i nowych wyzwań z obszaru bezpieczeństwa globalnego, teoretycy wojskowi zadają sobie pytania dotyczące kształtu szkolnictwa wojskowego. Zachodząca na ogromną skalę ewolucja technologiczna we współczesnym świecie, a tym samym zmiany w pojmowaniu zagrożeń dla ładu i porządku globalnego, wymusiły ponowne zdefiniowanie obszarów kształcenia żołnierzy zawodowych, a tym samym kadry zawodowej w specjalności logistyka. Nowe wyzwania dla polskiej armii, rozpatrywane w kontekście operacji pokojowych i misji stabilizacyjnych, nadały tej dziedzinie wiedzy wojskowej nowy ciężar gatunkowy, wymuszając tym samym konieczność wprowadzenia zmian w programach kształcenia i szkolenia, adekwatnych do potrzeb współczesnych konfliktów zbrojnych.

Nowe uwarunkowania polityczno-militarne, w jakich znalazła się Polska po przystąpieniu w 1999 roku do NATO, wykreowały nowe kierunki rozwoju sił zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, które w decydujący sposób wpłynęły na kształt szkolnictwa wojskowego. W konsekwencji, powyższe uwarunkowania odegrały również kluczową rolę w kształceniu żołnierzy zawodowych w specjalności logistyka, które jest wpisane w system kształcenia zawodowego polskich sił zbrojnych i podlega takiej samej ewolucji, jaką obserwujemy w innych sferach edukacji dorosłych - andragogice. Według J. Półturzyckiego, *edukacja dorosłych jest działalnością w celu rozwijania duchowych wartości człowieka, umacniania idei pokoju i zrozumienia międzynarodowego, rozwinięcia współpracy i wyeliminowania wszelkich form dominacji między narodami*¹. Wspomniana wcześniej ewolucja w podejściu do kształcenia dorosłych wywodzi się bezpośrednio ze zmian społecznych² zachodzących we współczesnym świecie, mających wpływ na kreowanie nowych obszarów wiedzy niezbędnej do funkcjonowania w nowoczesnym społeczeństwie.

* Prof. Jan Maciejewski, Instytut Socjologii, Uniwersytet Wrocławski.

**Mgr inż. Marek Bodziany, Instytut Socjologii, Uniwersytet Wrocławski.

¹ J. Półturzycki, *Tendencje rozwojowe edukacji dorosłych w XXI wieku*, [w:] Nauczyciel andragog u progu XXI wieku, W. Horyń, J. Maciejewski (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2002, s. 11.

² J. H. Turner, *Socjologia. Koncepcje i ich zastosowanie*, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 1994, s. 223-227. Autor opisuje szczegółowo różnorodne interpretacje zmian, z których godnymi uwagi są ewolucyjno-konfliktowe oraz postindustrialne i postmodernistyczne modele zmian.

W związku z dynamiką zmian społecznych, kulturowych, politycznych i ekonomicznych, jakie w ostatnich latach miały miejsce na świecie, dostrzeżono również potrzebę weryfikacji obszarów kształcenia oficerów, w tym również w specjalności logistyka. Świadczyć za tym może wiele faktów, z których szczególne znaczenie posiada zmiana układu sił na naszym globie, a tym samym zmiana w definiowaniu zagrożeń dla bezpieczeństwa globalnego, stanowiących podstawę wykreowania nowego rodzaju zadań realizowanych poza granicami krajów macierzystych realizowanych w ramach operacji pokojowych i misji stabilizacyjnych.

Kształcenie w specjalności logistyka jest funkcją zmian zachodzących od wieków w logistyce wojskowej. Warto w tym miejscu podkreślić jej retrospektywny charakter. Logistyka wojskowa jest dyscypliną naukową zidentyfikowaną obecnie na pograniczu dwóch nauk, po pierwsze - na pograniczu ekonomii, po drugie - na pograniczu sztuki wojennej. Rodowód logistyki, jako subdyscypliny obu wymienionych nauk, należy rozpatrywać w ujęciu retrospektywnym, zagłębiając się w historię czasów starożytnych. Etymologicznych podstaw tegoż terminu należy doszukiwać się w starożytnej Grecji, za czym świadczyć mogą następujące słowa: *logos* - *liczenie, rozum*; *logistike* - *sztuka kalkulowania*; *logismos* - *obliczanie, rachunek, rozważanie*, *logisticos* - *sprawny w kalkulowaniu i rachowaniu*. Od nich wywodzi się też *rodowód współczesnego pojęcia logistique*, co w języku francuskim oznacza: *transport, kwaterowanie i zaopatrywanie wojsk*³.

Również inne cywilizacje - zarówno starożytne, jak i nowożytne - logistykę postrzegały jako teorię i praktykę z pogranicza sfer militarnych i gospodarczych. W starożytnym Rzymie legiony kontrolowane były przez tzw. *logistas*, czyli urzędników kontrolujących finanse i rozdział żywności. Dla zobrazowania znaczenia logistyki wojskowej omawianego okresu warto posłużyć się przykładem mówiącym o skali potrzeb logistycznych rzymskiej armii. Mianowicie, rzymski legionista posiadał ze sobą prowiant na 17 dni, nosząc około 30 kg ładunku, natomiast w taborach znajdował się zapas na 30 dni. Dzielne potrzeby 65-tysięcznej armii Aleksandra Macedońskiego sięgały 9 tys. ton zboża i około 17 tys. ton furazu.

W wojskach starożytnego Bizancjum *logista* pełnił funkcję administratora, względnie intendentą. Cesarz bizantyjski *Leontos VI* (886 - 911) uważał, że logistyka zajmuje się zaopatrywaniem wojsk, rozpoznaniem terenu oraz odpowiednim przygotowaniem przemieszczania oraz dyslokacją własnych. To właśnie *Leontos VI* nadał logistyce ciężar gatunkowy równy z taktyką i strategią, wprowadzając ją jako dział sztuki wojennej.

Można pokusić się więc o następującą tezę: *logistyka wojskowa jest ekonomicznym narzędziem prowadzenia wojen*, a w szerszym ujęciu można ją określić mianem ekonomicznego narzędzia obronności państwa. Potwierdzenie powyższej myśli odnaleźć można w pierwszym znanym traktacie *O sztuce wojennej*⁴, przypisywanym wielkiemu wodzowi chińskiemu *Sun Tzu* (VI - V w. p.n.e.), w którym przedstawiono bilans potrzeb logistycznych wojny oraz możliwości ich zaspokojenia przez gospodarkę własnego kraju i terytorium zdobytego. *Sun Tzu* postulował planowanie działań wojennych w taki sposób, aby nie zniszczyć własnego potencjału gospodarczego, a także wyodrębnił pewne zasady organizacji gospodarki wojskowej w czasie wojny (np. normy prowiantowania, korzystania z zasobów miejscowych). Historyczne podstawy logistyki wojskowej świadczą o fakcie, iż była od wieków dziedziną wojskowości, w której dynamika zmian i postęp organizacyjno-techniczny gwarantował sukces lub klęskę w czasie wojny. Wymagała więc ona od dowódców intelektu i zmysłu ekonomicznego, które gwarantowały sprawne gospodarowanie zapasami, racjonalne wykorzystanie zasobów miejscowych i zdobyczy wojennej, pozyskiwanie nowych rozwiązań technicznych w uzbrojeniu i wyposażeniu żołnierzy itd.

³ M. Brzeziński, *Logistyka wojsk lądowych. Zabezpieczenie logistyczne oddziałów i pododdziałów w działaniach taktycznych*, WAT, Warszawa 1996, s. 8.

⁴ *Sun Tzu, The art of war*, Pekin 1997, s. 12. (Tłumaczenie w oryginale z języka chińskiego na język angielski).

W erze nowożytnej generał A. H. Jomini (1779 - 1869), w dziele *Zarys sztuki wojennej* opublikowanym w 1837 roku w Paryżu, zdefiniował logistykę jako praktyczną sztukę przemieszczania wojsk, która obejmowała rozpoznanie, inżynierię wojskową i pracę sztabową. Wskazał on, że klęska Napoleona w kampanii rosyjskiej spowodowana była słabością systemu zaopatrywania, zlekceważeniem roli transportu oraz złą organizacją baz i służby sanitarnej. Obecnie jest on uważany za ojca logistyki wojskowej.

Współczesna logistyka wojskowa znajduje się w permanentnej ewolucji technologiczno-organizacyjnej. Jest to efektem przeobrażeń polityczno-militarnych zachodzących we współczesnym świecie, a w szczególności zmian w podejściu do teorii i praktyki prowadzenia konfliktów zbrojnych, których źródeł powstania doszukiwać się należy w rozpadzie Układu Warszawskiego, a tym samym w braku możliwości zidentyfikowania przeciwnika dla NATO. Pojawienie się nowych zagrożeń dla współczesnego świata - *zagrożeń asymetrycznych*⁵, innych niż konwencjonalne, wykreowało ekspedycyjny charakter współczesnych operacji, które wykraczają poza artykuł 5. Traktatu Waszyngtońskiego⁶.

Wraz ze zmianą w podejściu do teorii i praktyki prowadzenia konfliktów zbrojnych, pojawiły się nowe wyzwania dla logistyki - logistyki mobilnej, nowoczesnej, inteligentnej, kompleksowej i interoperacyjnej⁷. Zasadnym zdaje się więc być stwierdzenie, iż oprócz funkcjonowania logistyki w układzie narodowym, dominującą rolę odgrywa i zapewne odegra w przyszłości logistyka funkcjonująca w układzie wielonarodowym, czego odzwierciedleniem jest obszar funkcjonowania logistyki znajdujący się na pograniczu obu tych układów. W związku z tym, wymagane jest podniesienie rangi logistyki wojskowej jako kategorii adekwatnej do wyzwań współczesnych konfliktów zbrojnych. Aby jednak było to możliwe, wymagane jest dostosowanie systemu kształcenia i szkolenia żołnierzy zawodowych do potrzeb operacji wojskowych prowadzonych poza granicami kraju.

Ekspedycyjny wymiar współczesnych operacji wojskowych spowodował pojawienie się obszaru o nazwie Logistyka Wielonarodowa⁸ (ang. *Multinational Logistics - MNL*), tworząca wraz ze Wsparciem przez Państwo Gospodarza - HNS (ang. *Host Nation Support*) wspólną płaszczyznę

⁵ P. Gawliczek, J. Pawłowski, *Zagrożenia asymetryczne*, AON, Warszawa 2003, s. 19. Zagrożenie asymetryczne - sytuacja, gdzie jedna ze stron zainteresowana konfrontacją nie jest zdolna przeciwstawić się przeciwnikowi w sposób symetryczny, z użyciem tych samych lub podobnych środków walki. Powyższy charakter działań definiowany jest mianem działań asymetrycznych, charakteryzujących się uderzeniami w słaby punkt, walką informacyjną w sferze opinii publicznej oraz zagrożeniem użycia bronią masowego rażenia.

⁶ K. Piątkowski, *Informator dla żołnierzy NATO*, MON, Departament Społeczno-Wychowawczy, Warszawa 1997, s. 9-10. Traktat Północnoatlantycki zwany też Traktatem Waszyngtońskim, jest porozumieniem, na mocy którego powstało NATO. Został on zawarty 4 kwietnia 1949 roku w Waszyngtonie, pomiędzy Belgią, Danią, Francją, Holandią, Islandią, Kanadą, Luksemburgiem, Norwegią, Portugalią, Stanami Zjednoczonymi, Wielką Brytanią i Włochami. Traktat Waszyngtoński składa się z czternastu artykułów. Jego kluczowym elementem jest artykuł piąty, który mówi o tym, iż każdy atak na któregoś z członków NATO powinien być interpretowany przez pozostałe państwa członkowskie jako atak na nie same. Pomimo faktu, że artykuł ten obowiązywał przez okres zimnej wojny, kiedy państwa NATO spodziewały się ataku ze strony Związku Radzieckiego, nie został on wówczas zastosowany. Pierwszy raz artykuł został wprowadzony przez Stany Zjednoczone po atakach z 11 września 2001r. (zamach na World Trade Center i Pentagon).

⁷ Interoperacyjność - zdolność systemów, jednostek lub wojsk do świadczenia usług dla państw sojuszników oraz przyjmowania usług od innych systemów, jednostek lub wojsk i wykorzystania w ten sposób wymienionych usług dla skutecznego wspólnego działania. *NATO - Poradnik Logistyki*, MON, Warszawa 1997, s. 22.

⁸ Logistyka Wielonarodowa (ang. *Multinational Logistics MNL*), to różnego rodzaju sposoby działań w zakresie zabezpieczenia logistycznego, inne niż czysto narodowe, takie jak: wielonarodowe zintegrowane jednostki logistyczne, specjalizacja funkcji i zabezpieczenie logistyczne przez państwo wiodące.

funkcjonowania⁹. Logistyka Wielonarodowa stanowi najwyższą formę integracji narodowych elementów logistycznych, a jej korzeni należy doszukiwać się już w początkowym okresie zimnej wojny. Wtedy to, w odpowiedzi na dość jednolity system logistyczny państw *Bloku Wschodniego*, poczyniono pewne kroki w kierunku ujednoczenia logistyki państw *Sojuszu Północnoatlantyckiego* w zakresie niektórych procedur i zasadniczego uzbrojenia oraz wyposażenia wojskowego. Była to jednak tylko namiastka dziś funkcjonującej Logistyki Wielonarodowej, która w czystej formie pojawiła się wraz z zanikiem *dwubiegowości świata*.

Omawiając problematykę kształcenia oficerów i kandydatów na oficerów, nie sposób pominąć tak ważnej kwestii, jak system kształcenia. Mianowicie, kształcenie i szkolenie w zakresie logistyki (podobnie jak w innych specjalnościach wojskowych) podzielić można na trzy zasadnicze płaszczyzny.

Pierwszą płaszczyzną stanowią kandydaci na oficerów - słuchacze rocznego studium oficerskiego Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych we Wrocławiu (WSOWLąd), którzy posiadają dyplom ukończenia studiów drugiego stopnia - magistra¹⁰. Do podstawowym kryteriów przyjęcia absolwenta do uczelni zaliczyć należy predyspozycje zarówno psychiczne, jak i fizyczne, znajomość języka angielskiego na poziomie dającym podstawy do zaliczenia egzaminów resortowych (szerzej w dalszej części artykułu) oraz, co ważne, kierunek ukończonych studiów adekwatny do specjalności wojskowej. W związku z takimi wymaganiami stawianymi kandydatom, przyszłych logistyków wybiera się spośród absolwentów uczelni ekonomicznych o różnych specjalnościach. Trwający od czterech lat nabór na specjalność logistyka pokazuje, że jest to najbardziej oblegany kierunek i zwykle nie wszyscy kandydaci o wymaganej specjalności znajdują miejsce w grupach logistycznych. Do tej pory nie dostrzegano tak wielkiej potrzeby kształcenia na studium oficerskim większej liczby logistyków. Przykładem jest fakt, iż spośród trzech roczników, które ukończyły studium oficerskie, tylko jeden raz w 2004 roku zorganizowano grupę o specjalności logistyka w liczbie 9 słuchaczy, w tym 3 kobiety.

Sytuacja diametralnie uległa zmianie w roku 2006, kiedy to przyjęto 44 osoby na kierunek logistyka, w tym 10 kobiet. Prawdopodobnie zmiana w podejściu do kształcenia logistyków wynika z potrzeby posiadania oficerów - decydentów o wysokich kwalifikacjach zawodowych, przygotowanych merytorycznie do funkcjonowania w strukturach wielonarodowych. Wspomniane wcześniej potrzeby personalne wynikające z zadań realizowanych w kraju i poza jego granicami spowodowały sytuację, że w lutym 2007 roku, na studium oficerskie o kierunku logistyka przyjęci zostaną podoficerowie zawodowi i chorążowie z dyplomem magistra o specjalności ekonomicznej lub pokrewnych na skrócony cykl kształcenia. Podczas studiów słuchacze nie tylko zdobywają wiedzę z zakresu logistyki wojskowej i dziedzin jej pokrewnych, ale również nabywają wiedzę i umiejętności niezbędne w zawodzie żołnierza zawodowego.

⁹ Wsparcie przez Państwo Gospodarza HNS - cywilna i wojskowa pomoc, udzielana przez państwo gospodarza w czasie pokoju, kryzysu i wojny wojskom sojuszniczym i organizacjom, które są rozmieszczone na terytorium państwa gospodarza, prowadzą działania na nim lub przemieszczają się przez nie. Podstawę takiej pomocy stanowią porozumienia zawarte pomiędzy właściwymi władzami państwa gospodarza (państw gospodarzy) i państwa wysyłającego (państw wysyłających) i/lub władzami NATO. Szerzej w: Doktryna Wsparcia przez Państwo Gospodarza DD/ 4.5, Szt. Gen. 1587/2005.

¹⁰ Oprócz słuchaczy studium oficerskiego kształcą się również kandydatów na oficerów w ramach magisterskich studiów 5-letnich, jednak, w związku z brakiem specjalności logistyka na tego rodzaju studiach, celowo je zmarginalizowano.

Druga płaszczyzna dotyczy szkolenia żołnierzy zawodowych - oficerów na kolejny stopień wojskowy. We wszystkich specjalnościach sytuacja wygląda podobnie, ponieważ awans ze stopnia podporucznika na porucznika uzależniony jest od zaliczenia kursu specjalistycznego w WSOWLąd trwającego dwa miesiące. Podobnie jest z awansem na stopień kapitana. Wyższe stopnie wojskowe otrzymuje się po ukończeniu kolejnych studiów w Akademii Obrony Narodowej w Warszawie. Mając na uwadze powyższe ogólne uwarunkowania kształcenia kadr zawodowych, warto rozszerzyć nieco zakres kształcenia na poszczególnych kursach. Wszystkie kursy specjalistyczne realizowane przez Zakład Logistyki WSOWLąd konkretnie profilowane są pod specjalność, w jakiej będzie służył dany oficer (transport, materiałowa, techniczna, ogólnologistyczna).

Na wyższych szczeblach kształcenia przewidziana jest integracja specjalności w poszczególnych grupach słuchaczy w celu doskonalenia współpracy, koordynacji i synchronizacji działań pomiędzy oficerami z różnych specjalności zawodowych.

Kolejna płaszczyzna dotyczy szkolenia i doskonalenia rezerw osobowych w specjalności logistyka w celu przygotowania wykwalifikowanych, potencjalnych dowódców i kierowników sekcji logistycznych na wypadek kryzysu lub wojny. Szkolenie realizowane jest również przez Zakład Logistyki WSOWLąd.

Wyżej wymienione płaszczyzny kształcenia i szkolenia zawodowego kładą bardzo duży nacisk na przygotowanie oficerów do służby, zarówno w tradycyjnych strukturach narodowych, jak i do działań poza granicami kraju. Dla logistyków kluczową kwestią jest poznanie procedur logistycznych obowiązujących w NATO oraz specyfiki realizacji zadań w układzie wielonarodowym. Wiele szkoleń, kursów i studiów w zakresie logistyki realizowanych jest w ośrodkach szkoleniowych i uczelniach zagranicznych, szczególnie pod kątem konkretnego stanowiska, jakie ma objąć oficer w strukturach wielonarodowych. Tam, oprócz merytorycznej wiedzy i umiejętności typowo zawodowych, zdobywa się wiedzę na temat kultury i historii danego państwa, zwyczajów ludności miejscowej, elementów prawa i funkcjonowania systemu ekonomicznego państwa.

Nietrudno zauważyć, iż funkcjonowanie narodowych elementów logistycznych w strukturach Logistyki Wielonarodowej zdeterminowane jest szeregiem czynników, z których na pierwszy plan wysuwa się osiągnięcie pełnej interoperacyjności proceduralnej, w tym również znajomości języka angielskiego. Ta ostatnia kwestia posiada szczególne znaczenie, ponieważ jest podstawą komunikacji międzykulturowej, która, według M. Zuber: *...występuje zawsze wtedy, kiedy przekaz, który ma być zrozumiany, jest tworzony przez reprezentanta jednej kultury, a jego odbiorcą jest reprezentant innej kultury*¹¹. Według K. Sitaram, komunikacja międzykulturowa jest to: *...akt rozumienia i bycia rozumianym przez audytorium o innej kulturze*¹². Ten typ komunikacji istnieje najczęściej na poziomie interpersonalnym i dotyczy zwykle jednostek lub małych grup, które mogą mieć znaczący wpływ na zachowania pozostałych członków danej społeczności w skali mikro. Do innych znaczących płaszczyzn kształcenia oficerów logistyki przewidzianych do realizacji zadań w strukturach wielonarodowych zaliczana jest znajomość kultury państw, na obszarze których prowadzone będą działania, międzynarodowego prawa humanitarnego, konfliktów zbrojnych, negocjacji i mediacji, a także wiedza z obszaru czysto zawodowego wpisanego w specjalizację.

Mając na uwadze kształcenie żołnierzy zawodowych w zakresie języka, należy stwierdzić, iż trwający od prawie piętnastu lat proces kształcenia w tym zakresie odniósł wymagany skutek.

¹¹ M. Zuber, *Komunikowanie międzykulturowe*, [w:] *Studia z teorii komunikowania masowego*, B. Dobek-Ostrowska (red.), Wrocław 1999, s. 24.

¹² K. Sitaram, R. T. Cogdell, *Foundations of Intercultural Communication*, C. E. Merrill Publ., Columbus 1976, s. 26. [w:] J. Mikułowski Pomorski, *Komunikacja międzykulturowa. Wprowadzenie*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2003, s. 6.

Obecnie warunkiem koniecznym służby zawodowej oficera jest znajomość języka angielskiego na poziomie 2, a dla kadry zawodowej przewidzianej do służby w strukturach wielonarodowych wymagany jest poziom 3.¹³ Specyfikę kształcenia językowego stanowi fakt, iż duży nacisk kładzie się na wdrażanie procedur i terminologii obowiązującej w ramach NATO, w zależności od poziomu zaawansowania. Dla żołnierzy zawodowych przewidzianych do logistycznych struktur wielonarodowych kształcenie językowe ma szczególne znaczenie, ponieważ na co dzień stykają się oni z dokumentacją materiałową w języku angielskim. Oprócz tego obsługują systemy Elektronicznej Wymiany Danych (ang. Electronic Data Interchange EDI) oraz kodyfikacji materiałowej, identyczne dla wszystkich uczestników danej operacji pokojowej lub misji stabilizacyjnej.

Sztandarowym przykładem wielokulturowości jest Operacja Iracka Wolność (ang. *Iraqi Freedom*), gdzie z jednej strony dostrzegamy dyfuzję kultur na poziomie struktur wielonarodowych, a z drugiej strony w relacjach pomiędzy ludnością tubylczą a żołnierzami sił wielonarodowych. W ramach Logistyki Wielonarodowej wykreowano *Państwo Wiodące* (ang. *Lead Nation Logistic Support*) - USA, które wzięło w swoje kompetencje organizację i koordynację wszystkich procesów logistycznych w rejonie działań w oparciu o *Wielonarodowe Centrum Logistyczne* (ang. *Multinational Logistic Center - MNL*) oraz częściowo poza nim¹⁴. W takiej sytuacji dotykamy problemów dyfuzji kultur, która niejednokrotnie może doprowadzić do szumu informacyjnego ze względu na duże rozdrobnienie narodowościowe.

Jedną z płaszczyzn logistyki, w której zachodzi dyfuzja kultur pomiędzy grupami społecznymi zarówno w skali mikro jak i makro, oprócz funkcjonowania w strukturach wielonarodowych, jest kontraktowanie usług logistycznych oraz asortymentu możliwego do pozyskania na rynku lokalnym w rejonie działań lub jego najbliższym otoczeniu. W tym przypadku mamy do czynienia z komunikacją dwojakiego rodzaju: pierwszy dotyczący relacji pomiędzy Polakami a Irakijczykami np Szyitami oraz drugi dotyczący przedstawicieli cywilizacji europejskiej w konfrontacji z przedstawicielami cywilizacji Bliskiego Wschodu, islamu itd.¹⁵ Kwestia ta dotyczy również komunikacji międzykulturowej pomiędzy lokalnymi kontrahentami a przedstawicielami logistyki kontyngentu wojskowego. W tym przypadku nieodzowne zdają się być umiejętności nie tylko językowe, ale również negocjacyjne, a także wiedza na temat kultury danego państwa i obyczajów ludności. W tym miejscu warto przytoczyć podstawowy problem z obszaru wielokulturowości, który nagminnie powoduje szum informacyjny, wręcz konflikt społeczny pomiędzy Polakami a Irakijczykami. Dotyczy on dylematu godzenia przepisów o zakazie spożywania posiłków u przedstawicieli miejscowych władz czy handlu z kulturą narodową Iraku, która mówi, że podstawą jakichkolwiek negocjacji jest wspólnie zjedzony posiłek. Z jednej strony przepisy bezpieczeństwa

¹³ M. Smolarek, *Kształcenie językowe podchorążych i kadry zawodowej realizowane w Studium Języków Obcych Wyższej Szkoły Oficerskiej im. Tadeusza Kościuszki*, [w:] Nauczyciel andragog u progu XXI wieku, W. Horyń, J. Maciejewski (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2002, s. 296. Poziom 2 to średniozaawansowany poziom znajomości języka, nie jest to jednak poziom adekwatny do First Certificate preferowany na „rynku cywilnym”. Dopiero znajomość języka na poziomie 3 można porównać do First Certificate. NATO narzuciło własne wymagania dla członków sojuszu w zakresie znajomości języka angielskiego; proces kształcenia ma 5 etapów, z których w pierwszym zdobywane są umiejętności językowe na poziomie 1, w ostatnim - 5 - poziom tłumacza. Każdy etap kształcenia pozwala na zdobycie czterech specjalności: czytania, pisania, mówienia i słuchania.

¹⁴ Wcześniej problematyka funkcjonowania w strukturach wielonarodowych znalazła swoje miejsce w konflikcie w Zatoce Perskiej 1991 roku. Szerzej w: M. Bodziany, M. Podhorec, *Logistyczne aspekty wojny w Zatoce Perskiej 1991 roku*, Zeszyty Naukowe WSOWLąd, nr 1/2006. s. 45.

¹⁵ J. Makaro, *Bariery komunikowania międzykulturowego*, [w:] Bezpieczeństwo narodowe a grupy dyspozycyjne, J. Maciejewski, O. Nowaczyk (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2005, s. 221.

i sanitarno-higieniczne, a z drugiej szeroko pojmowany interes! Inny przykład dotyczy nieświadomej obrazy ludności irackiej wynikającej z niewiedzy na temat symboli życia i śmierci. Żołnierze, którzy uczestniczyli w I zmianie w Iraku oraz wcześniej w Afganistanie, opisują sytuacje, kiedy w ramach pomocy humanitarnej rozdawali białe pastylki - witaminy. Okazało się, że spotkali się z potępieniem ze strony Irakijczyków, dla których, zgodnie z religią, biały kolor to śmierć. Kolejne partie pastylek powlekano już czarnym barwnikiem symbolizującym życie. Te dwa przykłady świadczą o tym, że na pozór banalne problemy kulturowe mogą prowadzić do antagonizmów na styku dwóch kultur, których niejednokrotnie nie da się rozwiązać.

Aby zminimalizować antagonizmy powstające na styku dwóch, a czasami i więcej kultur, do struktur organizacyjnych polskiej armii wprowadzono żołnierzy zawodowych stanowiących personel *CIMIC* (ang. *Civil - Military Cooperation*), który - najprościej mówiąc - zajmuje się współpracą cywilno-wojskową¹⁶. W skład *CIMIC* wchodzi osoby o odpowiednich kwalifikacjach i predyspozycjach, a do ich zadań należy również kontakt z ludnością cywilną w rejonie działań, przedstawicielami władz lokalnych oraz firm oferujących asortyment czy usługę dla kontyngentu wojskowego. Bardzo ciekawe treści z tego obszaru odnaleźć można również w publikacjach dotyczących wojny w Bośni i Hercegowinie 1992-1995 roku, gdzie kontraktowanie usług i zakupów miało miejsce w Pecs na Węgrzech¹⁷. Podstawowymi kryteriami wyboru Węgier jako państwa-kontraktora były następujące czynniki: mała odległość od teatru działań, infrastruktura ekonomiczna państwa, możliwości wykorzystania transportu, korzystne przepisy celne, bezpieczeństwo, aspekty prawne i administracyjne¹⁸.

Poruszane wyżej problemy nie wyczerpują oczywiście zagadnień i dziedzin, które stanowić powinny podstawę kształcenia oficerów w specjalności logistyka przewidzianych do służby w strukturach wielonarodowych. Mając jednak na uwadze wielopłaszczyznowość tej problematyki, autorzy celowo pominęli szczegółowe kwestie kształcenia logistyków w polskiej armii, gdyż stanowią one dość poważny problem badawczy.

Skuteczność procesów logistycznych realizowanych przez polską armię w nowych realiach polityczno-militarnych jest funkcją wielu warunków. Zaliczyć do nich należy poziom zaawansowania technologicznego, szczególnie w zakresie wspomagania komputerowego i monitoringu oraz dostosowanie struktur organizacyjnych do wymagań współczesnych konfliktów zbrojnych. W polskich siłach zbrojnych posiadamy obecnie dwie nowoczesne jednostki logistyczne zdolne do współdziałania z innymi jednostkami państw sojuszniczych. Są to dwie brygady logistyczne: 10 Brygada Logistyczna z Opolą i 1 Brygada Logistyczna z Bydgoszczy. Aby jednak warunki te mogły być spełnione, wymagane jest dostosowanie systemu kształcenia polskich oficerów w specjalności logistyka do obecnych realiów i wymagań.

Oprócz wymienionych wcześniej etapów kształcenia i szkolenia oficerów logistyki, warto wspomnieć o najbliższej przyszłości. Mianowicie, w ramach NATO przewiduje się szkolenie

¹⁶ T. Dukiewicz, *Kształtowanie współpracy cywilno-wojskowej (CIMIC) w ramach operacji pokojowej w Bośni i Hercegowinie*, [w:] Zeszyty Naukowe WSOWLąd, Nr 3 (133), Wrocław 2004, s. 45.

¹⁷ M. Bodziany, *Problemy zabezpieczenia logistycznego polskiego kontyngentu wojskowego w czasie konfliktu w Bośni i Hercegowinie*. Cz. 2. Zeszyty Naukowe WSOWLąd, nr 4/2006. s.26.

¹⁸ M. Bodziany, T. Smal, S. Hajt, M. Jakubczak, Praca badawcza pt. *Analiza zabezpieczenia logistycznego działań bojowych w aspekcie współczesnych konfliktów zbrojnych*, Etap II: Analiza zabezpieczenia logistycznego polskich kontyngentów wojskowych realizujących zadania w układzie narodowym i wielonarodowym, Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych, Wrocław 2006, s. 57.

oficerów wszystkich państw sojuszu w niedawno powstałym Centrum Doskonalenia Logistyki NATO, w którego kompetencjach leży wdrażanie nowych procedur, tworzenie teoretycznych podstaw pod praktyczne rozwiązania logistyczne, weryfikacja parametrów czasowych i ilościowych, szczególnie w zakresie tempa zużywania zapasów, strat w ludziach i sprzęcie w różnych rodzajach działań i różnych warunkach klimatycznych. Weryfikacja ta posiada empiryczne podstawy wpływające z doświadczeń zdobytych w konfliktach zbrojnych XX i XXI wieku.

LITERATURA

- [1] Bodziany M., *Problemy zabezpieczenia logistycznego polskiego kontyngentu wojskowego w czasie konfliktu w Bośni i Hercegowinie*. Cz. 1. Zeszyty Naukowe WSOWLąd, nr 2/2006;
- [2] Bodziany M., *Problemy zabezpieczenia logistycznego polskiego kontyngentu wojskowego w czasie konfliktu w Bośni i Hercegowinie*. Cz. 2. Zeszyty Naukowe WSOWLąd, nr 4/2006
- [3] Bodziany M., Dobrovolsky P., *Analiza problemów zabezpieczenia logistycznego w czasie wojny w Kosowie* na podstawie doświadczeń POLUKRBAT, Zeszyty Naukowe WSOWLąd, nr 3/2006;
- [4] Bodziany M., Podhorec M., *Logistyczne aspekty wojny w Zatoce Perskiej 1991 roku*, Zeszyty Naukowe WSOWLąd, nr 1/2006;
- [5] Bodziany M., Smal T., Hajt S., Jakubczak M., Praca badawcza pt. *Analiza zabezpieczenia logistycznego działań bojowych w aspekcie współczesnych konfliktów zbrojnych*, Etap II: Analiza zabezpieczenia logistycznego polskich kontyngentów wojskowych realizujących zadania w układzie narodowym i wielonarodowym, Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych, Wrocław 2006;
- [6] Brzeziński M., *Logistyka wojsk lądowych. Zabezpieczenie logistyczne oddziałów i pododdziałów w działaniach taktycznych*, WAT, Warszawa 1996;
- [7] Doktryna Wsparcia przez Państwo Gospodarza DD/ 4.5, Szt. Gen. 1587/2005;
- [8] Dukiewicz T., *Kształtowanie współpracy cywilno-wojskowej (CIMIC) w ramach operacji pokojowej w Bośni i Hercegowinie*, [w:] Zeszyty Naukowe WSOWLąd, Nr 3 (133), Wrocław 2004;
- [9] Gawliczek P., Pawłowski J., *Zagrożenia asymetryczne*, AON, Warszawa 2003;
- [10] Makaro J., *Bariery komunikowania międzykulturowego*, [w:] Bezpieczeństwo narodowe a grupy dyspozycyjne, J. Maciejewski, O. Nowaczyk (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2005;
- [11] Mikułowski Pomorski J., *Komunikacja międzykulturowa. Wprowadzenie*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2003.
- [12] *NATO - Poradnik Logistyki*, MON, Warszawa, 1997;
- [13] Piątkowski K., *Informator dla żołnierzy NATO*, MON, Departament Społeczno-Wychowawczy, Warszawa 1997;
- [14] Pólturzycki J., *Tendencje rozwojowe edukacji dorosłych w XXI wieku*, [w:] Nauczyciel andragog u progu XXI wieku, W. Horyń, J. Maciejewski (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2002;
- [15] Smolarek M., *Kształcenie językowe podchorążych i kadry zawodowej realizowane w Studium Języków Obcych Wyższej Szkoły Oficerskiej im. Tadeusza Kościuszki*, [w:] Nauczyciel andragog u progu XXI wieku, W. Horyń, J. Maciejewski (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2002;
- [16] Sun Tzu, *The art of war, Pekin*, 1997 (Tłumaczenie w oryginale z języka chińskiego na język angielski);
- [17] Turner J. H., *Socjologia. Koncepcje i ich zastosowanie*, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 1994;
- [18] Zuber M., *Komunikowanie międzykulturowe*, [w:] Studia z teorii komunikowania masowego, B. Dobek-Ostrowska (red.), Wrocław 1999.

SUMMARY

Education of logistic officers in context of the social changes and challenges of contemporary military conflicts. The sociological grasp of the problem.

The present article concerns problems of the education of logistic officers in context of the social changes and challenges of XXI century such as of terrorism. Author described basic notions as well as introduced contemporary military logistic and her development in context of conflicts. He concentrated his attention on very important issues from the area of language and cultural education.

The author attempted to the tests and judge the possibility of changes in current education system for the officers of logistic, particular in area of the cultural education. He also introduced the whole scale of defects and lacks of the system of the education and showed the main causes of cultural conflicts, which arise on the ground of lack of knowledge about other ethnic groups.

Key word:

Military logistic, education, multiculturaling, intercultural communication, conflict of cultures, stereotypes.

